

Pospíšil, I.: Ruský román znovu navštívený. Historie, uzlové body vývoje, teorie a mezinárodní souvislosti: Od počátků k výhledu do současnosti. Nadace Universita, Akademické nakladatelství CERM, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA, Brno 2005, 209 s.

Každý badatel má své životní téma, které tvoří základ jeho vědecké činnosti, z něhož vychází a ke kterému se také rád vrací. Pro brněnského literárního vědce Iva Pospíšila je tímto badatelským „domácím přístavem“ genologie a především ruský román, který ho provází již od studentských studií. Kromě několika monografií věnovaných románové kronice, které jsou s ruským románem těsně spjaty, napsal Ivo Pospíšil ucelené pojednání *Ruský román* s podtitulem *Nástin utváření žánru do konce 19. století*, vydané Masarykovou univerzitou v roce 1998. Jak napovídají názvy obou monografií (starší i nyní předkládané), jsou tyto publikace propojeny, avšak zároveň se v mnohém liší a jejich vzájemně „překrývání se“ je jen částečné..

Starší z obou pojednání má charakter učebního textu pro stejnojmennou přednášku a omezuje se na „klasické“ období ruského románu. Záběr novějšího textu pojímá celou problematiku mnohem širě. Nevěnuje se jen známým a často zmiňovaným textům, ale přináší pohledy i na díla méně známých autorů (L. Dobyčtin) či zcela současných (J. Bujda). Jednotlivé kapitoly jsou sice seřazeny více méně chronologicky, avšak autorovi nešlo o zobrazení chronologické posloupnosti vývoje ruského románu, ale o zachycení různých genologických spojitostí, které ruský román už od svých počátků doprovázejí. Pospíšil proto vyplňuje jednotlivé kapitoly digresemi, jimiž provazuje ruskou literaturu s mezinárodním souvislostmi literárního vývoje. Tomu odpovídá obecně teoretické a genologické ladění úvodních tří kapitol.

Čtenář by neměl očekávat výklad v podobě literárněvědného komentáře komentáře k sumě románových textů, ale jako zachycení obecných vývojových tendencí doložených konkrétními příklady. Autor ukazuje odkud ruských román vychází, jak se formoval a proměňoval, jakých variant nabýval a jak se tyto jeho podoby promítaly do pozdějšího literárního vývoje. Podobně publikace nepřináší vyčerpávající pohled na ruský román. Autor nechtěl zmínit každého ruského spisovatele tvořícího na tomto poli. A jak říká sám název šlo o uzlové body, o klíčová místa, která se ve vývoji ruského románu nejlépe odrazila. Zároveň jsou však sledována i místa okrajová, z jejichž perspektivy se celá problematika jeví jinak. Při koncipování vlastního uchopení ruského románu se autor opírá o svoji již dříve formulovanou teorii vývojového paradigmatu zkoumaného objektu, a sice o teorii pre-a-post efektu nebo prae-post paradoxu. Ruský román je v autorově koncepci výpovědí uměleckou a literární, ale také ukazuje na vývoj ruské literatury jako celku a v širším hledisku v sobě odráží problémy ruských dějin a kultury.

Formální stránku knihy doplňuje výtvarný doprovod ilustrovaný výběrem z tvorby profesora akademického malíře Borise Jirků, v níž inspirace z ruské literatury tvoří významný díl.

Ivo Pospíšil svojí prací dokazuje, že se „velkých“ témat, jakým ruský román určitě je, nesmíme „bát“. V závalu slavistické publikační činnosti vidíme jistou tendenci směřovat k okrajovým a neprobádaným tématům, avšak žádné (a to ani „velké“) téma není a ani nebylo dosud probádáno natolik, aby nestálo za znovunavštívením. Naopak právě toto opětovné přečtení přináší mnohdy nové a zajímavé výsledky.

Josef Šaur